

materials for the UDUY-educators and parent's guide]. Toronto.

4. *Problemy vykhovannia*. (1961). [Education issues]. Toronto.

5. Sahan, Z. (1960). *Osoba vykhovnyka*. [Individual teacher]. Toronto.

6. Chuiko, P. (1959). *Vykhovna robota z molodshym yunatstvom*. [Educational work with junior youth]. Toronto.

7. Chumak, Ya. (1962). *Vykhovni problemy SUM-u*. [UYA educational issues]. Toronto.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЖУЛКОВСЬКИЙ Вадим Вікторович – аспірант, старший викладач Хмельницького центру

підвищення кваліфікації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України.

Наукові інтереси: національно-патріотичне виховання молоді західної української діаспори, пенітенціарна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZHULKOVSKIY Vadym Viktorovych – postgraduate student, senior lecturer at the Khmelnytskyi Staff Advanced Training School of State Criminal-Executive Service of Ukraine.

Circle of scientific interests: national-patriotic education of youth of the western Ukrainian diaspora, penitentiary pedagogy.

Дата надходження рукопису 09. 12. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор О. С. Радул.

УДК: 37.011.3.02-051:615.85

ЗАЇЧКО Антоніна Сергіївна – аспірантка кафедри педагогічної майстерності та менеджменту І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
e-mailamy.neurofunk@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕРАПІЯ ЯК НОВІТНЯ ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ШКОЛИ І СТУПЕНЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У системі освіти України нині відбуваються прогресивні зміни, пов'язані з оновленням змісту, форм і методів у професійній діяльності вчителів початкової ланки освіти для пошуку нових перспективних технологій навчання та виховання учнів відповідно до європейських вимог та професійних стандартів. Особливий інтерес до вивчення новітніх терапевтичних технологій приваблюють все більше педагогічних працівників з метою розвитку ключових освітніх компетентностей учнів.

Розв'язання проблеми модернізації сучасного освітнього процесу, його особистісно-діяльнісний аспект ґрунтується на впровадженні педагогічної бібліотерапевтичної техніки. Саме вона є основним положенням нової парадигми освіти. Від неї залежать індивідуальна освітня траєкторія учня та програма його життєдіяльності в цілому.

Педагогічні інновації у галузі виховання та розвитку учнів молодшого шкільного віку являють собою певну внутрішню систему й органічно вписуються в освітній простір школи І ступеня. Специфіка педагогічної бібліотерапевтичної технології полягає у тому, що її мета конкретизується точними, наперед прогнозованими результатами у певному часовому періоді.

Про вплив книги на людину було відомо з давніх часів, тільки на початку нашого століття почали розглядати книгу як засіб для зміни мислення або поведінки людини. І тільки на сьогодні це питання постало перед учителем початкової ланки освіти, як заохотити дитину з раннього віку до читання книжок з метою вирішення її психологічних та побутових проблем, покращення навчальної діяльності, виховання особистісних орієнтирів у просторі соціальних чинників, підготовки життя у соціумі через засоби педагогічної бібліотерапії [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду виявив низку досліджень, що з'ясовують теоретичні основи бібліотерапії, а саме: аналіз її теоретичних засад, предмета, мети, завдань (Ю. Дрешер, Б. Сімонов, М. Назаркін, О. Міллер та ін.); аналіз бібліотерапії з позиції різних галузей знань: медицини (О. Міллер, Ю. Дрешер), педагогіки (І. Тихомирова), бібліотекознавства (І. Казарінова, О. Смагіна), бібліосоціології (Р. Трофімова, Т. Тетеріна); психології (Л. Жабицька, І. Кукарєва, А. Михайлова) та ін.

Водночас сформувалось декілька наукових напрямків дослідження у яких виділяються лише окремі аспекти бібліотерапії у зв'язку з вивченням інших явищ та процесів:

вивчення можливостей корекційно-розвивальної роботи з дітьми та підлітками засобами казки як інструмента бібліотерапії (Д. Соколов, С. Лавлінський, Т. Буслаєва, О. Хухлаєва, Л. Розова та ін.); аналіз механізмів компенсаторного читання (Т. Ловкова, Г. Білоусова, А. Гончарова, Л. Созман, Д. Орлова, Т. Єрмакова та ін.); з'ясування напрямів, методів роботи з людьми, що мають проблеми зі здоров'ям (О. Міллер, Н. Ключина, Г. Кушнір та ін.); удосконалення практики психосоціальної роботи (Л. Гаврилїна); окремих видів естетотерапії у професійній педагогічній діяльності (О. Федій).

Вітчизняні та зарубіжні дослідники із вивчення проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, К. Баханов, В. Журавльов, Д. Мазоха та ін.) зазначають на адекватному сприйнятті потреби у суспільства, виділити позитивне з навколишнього світу. Зокрема, В. Загвязинський вважає, що розвиток сучасної педагогіки вимагає нових наукових підходів: поєднання нових методів, способів, засобів, терапій у нові технології для ефективного результату навчання та виховання [2].

Метою статті є вивчення теорії та практики світового досвіду бібліотерапії у роботі з молодшими школярами та проектування провідної технології навчання та виховання засобами педагогічної бібліотерапії у педагогічно-освітнє середовище школи І ступеня.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічна бібліотерапія – галузь психолого-педагогічних знань про цілющий вплив книги на психіку людини, що має катарсисний ефект для інформаційної та духовної гармонії особистості. Головна мета полягає в актуалізації особистісно-світоглядної позиції суб'єктів педагогічного процесу; створенні психологічного комфортного освітнього середовища та виробленні (закріпленні) оптимістичного погляду на життя й зміна власних реакцій на ситуацію, яка травмує емоційно-почуттєву сферу дитини за рахунок розширення власного соціального досвіду. Спрямована на творчий розвиток особистості, пристосування у соціумі, подоланні кризових ситуацій, життєстійкості перед почуттям страху, невдачі, жорстокості, нелюдності тощо.

З точки зору Н. А. Рубакіна людина читає ті художні тексти, які за психологічною наповненістю відповідають йому як особистості. О. Л. Кабачек стверджує, що лікувальний ефект базується на впізнанні людини своєї проблеми, травмуючої ситуації в художньому творі й спрямуванні заданим в ньому зразком виходу з подібних ситуацій, їх психологічного подолання. Чим більш схожі

герой і ситуація, описана в художній книзі, на обставини й характер, тим сильніше, на думку прихильників цього підходу, буде терапевтичний ефект [4].

Для використання терапевтичної літератури особливо важливо: взаємозв'язок творів з актуальним станом і проблемами дитини, наявність специфічних знань, фактів, що дозволяють знаходити суть, причину явищ, бути незалежним від авторитетів. Необхідна наявність коротких точних формулювань для різноманітних життєвих ситуацій, що створюють реальне уявлення про те, яким повинен бути світ з виявленням протиріч між ідеалами та реальністю. Література повинна вчити читача ставити перед собою мету і знаходити шляхи до її досягнення [6].

Різноманітність жанрів з точки зору медичної бібліотерапії визначає А. Е. Алексейчик, проаналізувавши їх, ми визначили роль та значення літературних жанрів і вплив на особистість через літературне слово в контексті технології педагогічної бібліотерапії, яку може використовувати та підбирати вчитель початкової ланки освіти у професійній діяльності згідно потребам учнів [1]. Перелік жанрів того чи іншого типу літератури не можна вважати точно визначеним і завершеним.

Медична література має важливий вплив для психологічних стимулів та мотивів у навчальній діяльності, характеризує вікові та індивідуальні особливості розвитку учня. Основні завдання цієї літератури: профілактика захворювань (гігієна дитини), надання інформації про правильне ведення здорового способу життя, анатомічні особливості людини, загальні знання про здоров'я та хвороби, загартування та інше. Тематична структура з медицини формується відповідно до читацьких потреб учня.

Педагогічна література застосовується як елемент корекційної педагогіки (спеціального навчання та виховання); елемент соціальної профілактики, що слугує для усунення шкільних невдач які впливають з певних порушень у розвитку і пов'язаних з цих ослабленням мотивації до навчання, загальмованості, негативізму, шкільних неврозів, проявом асоціальної поведінки.

Науково-популярна література призначена для розповсюдження знань і орієнтується на малодосвідченого учня який виявляє сталий інтерес до новинки науки, культури, техніки в яких містяться результати теоретичних чи експериментальних досліджень у галузях науки, якою цікавиться учень. Такий вид літератури є засобом поглиблення самоосвіти.

Науково-фантастична література

спонукає до активізації творчого мислення, розшарування об'єктивного й суб'єктивного елементу художнього твору, реальної дійсності й незвичайного, правди та вигадки, яка прихована за незвичайною образністю. Проблеми, заангажовані у фантастичному творі, є надзвичайно актуальними, оскільки вони представляють віддзеркалення реальної дійсності, прихованої за фантастичним сюжетом. Дозволяє краще зрозуміти навколишній світ незвичними явищами, почуттями, емоціями, стимулює продуктивну активність дитини.

Документальна література ґрунтується на повному або частковому використанні документальних джерел. На своїй основі використовує конкретні факти, яка, не зазнаючи типізації та вигадок, зосереджується на аналізі реальних подій. За допомогою цієї літератури учні отримують ґрунтовні знання які потребують для свого наукового світобачення та світорозуміння. Розвитку певних закономірностей та рущійних сил всесвіту.

Філософська література формує ціннісний і духовний світ дитини, навчає мистецтву переживати, формуючи екзистенційну, соціокультурну сферу, теоретичного світорозуміння, вчення про загальні принципи буття і пізнання, про ставлення людини до світу, системи її узагальнених поглядів на світ у цілому і своє місце в ньому. За допомогою цієї літератури учень утворює цінність людини як особистості, гуманізму суспільних відносин, соціального прогресу і наукової творчості та новизни.

Біографічна та автобіографічна література. Описуючи відомих особистостей, їх видатні досягнення і життєві труднощі, допомагає учневі осмислити життєвий досвід видатної особи як неповторної особистості, порівняння його з власним, краще зрозуміти свої переживання та труднощі, знайти чимало спільного і відмінного з думками й долями людей котрі залишили помітний слід у суспільно-політичному, науковому, мистецькому, літературному житті. За винятком біографій особистостей чий життєвий шлях викликає негативні відгуки літературних критиків.

Афористична література допомагає учневі визначити філософські та психологічні аспекти вивчення людини і його взаємини з навколишнім світом, визначити факти явищ які спостерігаються, але їх не конкретизувати.

Детектив, пригодницька література займає значне місце в бібліотерапії, завдяки цілому ряду своїх особливостей. Адже в детективах описується ряд подій на основі яких тренується концентрація уваги на деталях

для осмислення психологічної картини персонажу. Особливість цього жанру полягає в тому, що у невимушеній формі учні розвивають логіку, спостережливості, уважність, активно тренується розумова діяльність.

Народознавча література це втілення в навчання та виховання учнів засобами народознавчих ідей, почуттів. Потужний потенціал у виховному, пізнавальному, освітньому, розвивальному, державному значенні. У процесі читання даної літератури учні глибше вивчають життя, звичаї, культуру й духовну творчість рідного народу; формуються ідеали добра, справедливості, відповідальності, милосердя.

Казкова література одна з основних жанрів усної народної творчості, розповідний твір у фантастичному світлі в якому закладений великий сенс та смисл. Розвиває мовлення, уяву, фантазію, творче мислення, нестандартний вихід із проблемної ситуації. Казка дозволяє прожити умовне життя свого улюбленого героя. Таким чином програмується на певні вчинки в подібних ситуаціях у своєму житті.

Нефікційна література (епістолярій, мемуаристика, есеїстика) автентичні знання які надають загальні уявлення про епоху, постаті, події, явища; допомагає відкривати новий зміст, зв'язуючи літературу з актуальними подіями особистого та суспільного життя [1].

Для того щоб організувати оптимальне педагогічне спілкування, педагогові потрібно знайти шлях до встановлення довірливих відносин з учнем. Для залучення учня до дружби з книгою, педагог має знати, що величезна роль у цьому його як особистості. Вчитель має бути цікавим для нього. Тому він має дбати про особисту всебічну освіченість, обізнаним серед всіх жанрів літератури, нових видів друкованих видань, постійно підвищувати професійну компетентність, самовдосконалюватися, виховувати в собі позитивні особистісні риси, які значною мірою формують імідж професійного педагога [3].

Згідно Г. Спаху, вчителі виробили певні норми роботи з книгою, які використовують в бібліотерапії. Слід пам'ятати, що бібліотерапевтичний вплив має відрізнятися від простої дидактичної роботи з текстом. Тому вчителі, які не є спеціалістами з даного виду терапії, а хочуть користуватися педагогічною бібліотерапією як методом психологічної підтримки, повинні пройти відповідну підготовку, яка введе їх в таємниці бібліотерапевтичного процесу. Вони зобов'язані володіти відповідними техніками терапевтичної роботи. Слід звернути увагу на схильність, риси та вміння вчителя-

бібліотерапевта, які дозволяють йому бути лідером. Це має бути вчитель, який:

1. Наділений емпатією, що відрізняється легкістю в налагодженні контактів, умінням увійти в становище дитини, яка потребує допомоги, умінням вести профілактичні бесіди й активно слухати співрозмовника, вмє делікатно оцінити ситуацію бібліотерапевтичного процесу.

2. Вмє визначати проблеми та потреби учасника педагогічної бібліотерапії (грунтуючись на психолого-педагогічних знаннях).

3. Добре знає літературу і можливості її впливу на учня. Доцільності застосування методів педагогічної бібліотерапевтичної техніки.

4. Використання різноманітних естетотерапевтичних технологій (казкотерапія, логотерапія, музикотерапія, лялькотерапія, арт-терапія, пісочна терапія та ін.).

5. Здатний провести внутрішньо-групову комунікацію в кілька етапів: на першому етапі терапії, коли настає обговорення проблем учня в колі присутніх; на другому етапі терапії, коли учні допомагають один одному, долаючи почуття ізольованості; на третьому етапі, коли в атмосфері емоційної безпеки кожен може висловлювати свої думки і відстоювати свою думку.

6. Педагогічний підхід: розуміння що один із методів не може стати універсальним засобом від усіх проблем, і що не всі учні хочуть (або можуть) співпрацювати з вчителем або іншими членами групи [4].

Учитель, який бажає використовувати педагогічну бібліотерапію, повинен також:

1. Уважно спостерігати та досліджувати своїх учнів, що допомагає визначити точний діагноз і застосувати відповідну читацьку терапію, вибирати найефективнішу методику бібліотерапевтичної дії.

2. Організувати бесіди в сприятливих умовах для учня, давати всім можливість висловитися.

3. Дати можливість висловитися тим учням, у яких є проблеми в навчанні.

4. Здійснювати контроль дискусій, щоб учні повірили у власні сили, можливості й вміння скористатися словом і літературним текстом.

5. За допомогою відповідно розробленого та пристосованого до терапевтичної ситуації читацького плану, щоб стимулювати зацікавленість учня, підтримувати його досягнення в навчанні та розвивати вміння справлятися з різними проблемами.

6. Звертати увагу на способи читання і ставлення до прочитаних книг, що пов'язано з психо-фізичним станом дитини й змінами, які можуть відбуватися в ньому у зв'язку з

хворобою або емоційними порушеннями.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, педагогічна бібліотерапія є ефективним засобом впливу на особистість з метою стабілізації її емоційно-почуттєвого стану та надання можливості творчої самореалізації у навчально-виховному середовищі сучасної початкової школи; педагогічна терапія як новітня інноваційна технологія стає все більш поширеною у практиці вчителя початкової ланки освіти. Важливість цієї терапії полягає в тому, що для кожної конкретної ситуації учня можна підібрати певну літературу, яка б скорегувала і вплинула на адаптацію учня до нового способу життя, на його психічне і моральне здоров'я. Подальші перспективи вивчення питання вбачаємо у методиці використання педагогічної бібліотерапії у професійній підготовці майбутнього вчителя у навчально-виховному просторі сучасної школи I ступеня.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Алексейчик А. Е. Библиотерапия / А. Е. Алексейчик // Руководство по психотерапии / под ред. В. Е. Рожнова. – 3-е изд., доп. и перераб. – Ташкент: Медицина, 1985. – 404 с.
2. Баханов К. Що таке технологія навчання // Шлях освіти. — 1999. — № 3. — С. 23—25.
3. Дрешер Ю. Н. Современная концепция подготовки специалиста-библиотерапевта / Ю. Н. Дрешер. – М. : Медицина, 2003. – 248 с.
4. Карпова Н. Л. Библиопсихология. Библиопедагогика. Библиотерапия / отв. ред. Н. Л. Карпова, редкол. : Н. С. Лейтес, О. Л. Кабачек, И. И. Тихомирова. – М.: Русская школьная библиотечная ассоциация, 2014. – 272 с.
5. Ловка О. Новини в галузі бібліотечної психології / О. Ловка. – К. : Бібліотечна планета, 1999. – 234 с.

REFERENCES

1. Alekseichik, A. E. (1985). *Biblioterapiia*. [Bibliotherapy]. Tashkent.
2. Bahanov, K. (1999). *Scho take tehnologiya navchannya*. [What is learning technology]. Kyiv.
3. Dresher, Yu. N. (2003). *Sovremennaya koncepciya podgotovki specialista biblioterapevta*. [The modern concept of training a specialist-bibliotherapist]. Moscow.
4. Karpova, N. L. (2014). *Bibliopsihologiya. Bibliopedagogika. Biblioterapiya*. [Bibliopsychology. Bibliopedagogy. Bibliotherapy]. Moscow.
5. Lovka, O. (1999). *Novini v galuzi bibliotechnoi psihologii*. [News in the field of library psychology]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЗАЇЧКО Антоніна Сергіївна – аспірантка кафедри педагогічної майстерності та менеджменту І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені

В. Г. Короленка; викладач педагогіки Красноградського педагогічного коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання засобів педагогічної бібліотерапії у професійній діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR
ZAICHKO Antonina Serhiivna – a Graduate

Student of I. A. Ziazun Department of Pedagogical mastery and management of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University; a Pedagogics Teacher Krasnohrad College of Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council.

Circle of scientific interests: The preparation of future teachers of primary education for the use of bibliotherapeutic means in their professional activity.

Дата надходження рукопису 09. 12. 2017 р.
Рецензент – д.п.н. професор О. С. Радул.

УДК:378.013+784

МЕН Сіан – аспірант кафедри музичного мистецтва і хореографії ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
 e-mail: pednauk@ukr.net

**ХУДОЖНЬО-КОМУНІКАТИВНИЙ ДОСВІД МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВОКАЛУ:
 КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Інтеграція України в європейський соціально-культурний простір передбачає актуалізацію комунікативної освітньої парадигми. Комунікація передбачає процес передачі та сприйняття інформації в умовах міжособистісного та масового спілкування. Атрибутами передачі інформації професійного змісту є мова, символи, знаки.

У сфері музичного мистецтва комунікація набуває особливих, специфічних рис, оскільки музична мова є невербальною, при цьому художня інформація є обов'язковим засобом художньо-комунікативних процесів, сприймається не тільки через розуміння, а й через переживання. Акт художньої комунікації передбачає отримання, розуміння та інтерпретацію художньої інформації (музичного твору) від композитора виконавцем, сприйняття інформації слухачем, власну активність твору, що об'єднує його учасників. Відтак, процес виконання музичного твору є комунікацією між слухачами, виконавцем-інтерпретатором та музичним твором, який він представляє. У педагогіці мистецтва також важливу роль відіграє вчитель / викладач, який виступає опосередкованим комунікатором між композитором, виконавцем та слухачами / учнями / студентами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що категорія «досвід» є предметом дослідження науковців у сфері мистецької освіти, серед яких – Т. Грінченко, Т. Завадська, Г. Карась, О. Мельник, В. Орлов, О. Олексюк, Н. Попович, О. Реброва, Т. Скорик,

О. Хлебнікова, О. Шевнюк, О. Щолокова та ін. У розвідках вище зазначених авторів розкривається сутність та структура понять «професійно-особистісний досвід», «естетичний досвід», «музичний досвід» тощо. Актуальними є також проблеми формування музично-естетичного досвіду молодших школярів (Т. Завадська), особистісного досвіду старшокласників (Г. Коссака), естетичного досвіду школярів у фольклорних колективах (Г. Карась), морально-естетичного досвіду студентів (О. Олексюк), художньо-естетичного досвіду майбутніх вчителів (О. Шевнюк), художньо-ментального досвіду (О. Реброва), досвіду художньо-педагогічного спілкування (І. Сипченко). Специфіці музичного спілкування присвячено праці таких дослідників, як М. Каган, Л. Опарик, О. Рудницька, А. Сохор.

Художньо-комунікативний досвід майбутніх викладачів вокалу розглядається в окремих працях У Хуймін, де декларується наявність такого досвіду у студентів, але не конкретизується його специфіка в аспекті професійної, зокрема вокально-педагогічної діяльності.

Мета статті – здійснити категоріальний аналіз поняття «художньо-комунікативний досвід майбутніх викладачів вокалу» та уточнити його визначення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження художньо-комунікативного досвіду майбутніх викладачів вокалу, на наш погляд, доцільно розпочати загальним аналізом феномена «досвід», який є одним із ключових понять у філософії,